

Nr 932

Av fru Ryding m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 145, med förslag till lag om ändrad lydelse av 33 och 87 §§ barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97).

I Kungl. Maj:ts proposition nr 145 föreslås att 33 och 87 §§ barnavårdslagens ges ändrad lydelse med innebörd att polisen får möjlighet att under vissa omständigheter ta barn och ungdom i förvar tills deras identitet kunnat utrönas.

I motiveringarna för förslaget åberopas att polis- och barnavårdsmyndigheter i skilda sammanhang påtalat den ökade utbredningen av spritmissbruk, narkotikamissbruk, sedeslöshet och jämförliga »degenererande företeelser» bland ungdomen; särskilt nämnes de s. k. raggargängen.

Det kan inte bestridas att de påtalade företeelserna ger anledning till oro och måste upptas till allvarlig behandling. Men för att inte ge en oriktig bild av problemets storleksordning bör understrykas att jämfört med antalet ungdomar som helhet, av vilka flertalet är sunda och ambitiösa, utgör den åsyftade kategorien problemungdomar endast en ringa del.

Det i propositionen framlagda förslaget till åtgärder angriper problemen från galen ända. Förslaget är också en anmärkningsvärd felspekulation rörande effekten av de föreslagna åtgärderna. Det förbigår dessutom faran för rättsövergrepp, som ligger i att den övervakande myndigheten — polisen — saknar utbildning att bedöma när sannolika skäl talar för att ingripande av det slag det här är fråga om bör äga rum.

Orsakerna till här åsyftade osunda företeelser är skiftande och oftast flera. Trångboddhet, bristen på kollektiva sysselsättningar i fritidslokaler etc., uppväxtmiljö och alkoholism i hemmen, förråande inverkan genom smaklösa filmer, serier, sensationspress är några av de faktorer som här spelar in. Även om det från samhällets sida göres ansträngningar på det ungdomsvårdande området i syfte att motverka inflytelser av nämnt slag räcker dessa åtgärder uppenbarligen inte till. Men i stället för att kritiskt värdera omfattningen och utformningen av sådana åtgärder tycks det i propositionen framlagda förslaget vara ett försök att chansa på »kraftfullhet» och att »ta itu med hårdhandskarna».

Vad kan emellertid ett från polisens sida företaget omhändertagande av ungdomar väntas framkalla för reaktioner hos dessa? Måste inte risk uppstå att effekten blir den rakt motsatta? Stockholms stads barnavårdsnämnd anför i sitt yttrande härom:

Den ofta negativa attityden mot samhället och dess organ från ungdomar, som alldeles särskilt är i behov av stöd och uppfostran, skulle komma att skärpas. I varje fall måste det finnas stora risker för att denna negativa attityd skulle öka i förhållande till ordningsmakten till förfång för strävandena att bygga upp ett förtroende och en goodwill särskilt bland »problemungdomar» för polisens verksamhet.

Frågan kan sedan ses från rättssäkerhetssynpunkt. Det heter i föredragande statsrådets yttrande:

Är uppträdandet eller levnadssättet hos en person under 21 år sådant, att det utgör en fara för allmän ordning eller säkerhet, och är det sannolika skäl för att barnavårdsnämndens ingripande påkallas, kan polismyndigheten självständigt ta den underårige i förvar i avbidan på barnavårdsnämndens beslut.

Medan socialstyrelsen i sitt förslag satt gränsen för rätt till sådant ingripande till 18 år går således föredragande statsrådet ännu längre genom att föreslå åldersgränsen upp till myndighetsåldern 21 år. Som bekant förefinnes starka stämningar för en sänkning av såväl myndighets- som röst-rättsåldern. Allmänt bedömes ungdomen i våra dagar såsom varande mogenare vid en tidigare ålder än förr. Det ställda förslaget ter sig mot den bakgrunden närmast som uppseendeväckande.

Ett omhändertagande från polisens sida kan ske då samtidigt följande förutsättningar föreligger nämligen 1) att sannolika skäl för ingripande enligt 25 § barnavårdslagen föreligger och 2) att den unge inte kan legitimera sig eller legitimerar sig falskt.

Det måste anses vara ur alla synpunkter klart olämpligt att överlåta åt polisen eller t. o. m. åt enskild polisman att bedöma huruvida det föreligger sannolika skäl att ingripa enligt barnavårdslagen. Barnavårdslagen är en lag, som reglerar »*samhällets vård* av barn och ungdom»; det är en social lagstiftning med tonvikt på vård. Polisen äger i regel varken utbildning eller förmåga att bedöma när sannolika skäl för ingripande kan föreligga. Det finns praktiska bevis för att polisen inte kan bedöma dylikt. Operation Kungsgatan i Stockholm ledde i förvånansvärt få fall till ingripande enligt barnavårdslagen, vartill hänvisas i nämndens yttrande.

Det är för rättskänslan kränkande att en grupp medborgare, som endast har sin biologiska ålder gemensam, skall när som helst, när en enskild polisman bedömer att sannolikt kan 25 § barnavårdslagen gälla, kunna omhändertas, om de icke kan legitimera sig eller om polisen tror att de legitimerar sig falskt. Det kan på intet sätt befordra ungdomarnas respekt för gällande lagar och kan åstadkomma en ytterligare skärpning av de ändå

i pubertetsåren och åldrarna däromkring skarpa motsättningarna till ordningsmakt och samhälle.

Om alla ungdomar till följd av denna paragrafs lydelse skaffar sig legitimationskort, måste lagen bli ett slag i luften och helt sakna mening.

Föredragande statsrådet bekänner sig helt till andan i den nya barnavårdslagen, som fastlägger barnavårdsnämndens huvudansvar för barn och ungdomar både i förebyggande och i tillrättaförande avseende. En logisk kullerbytta gör han emellertid, då polisens roll i sammanhanget behandlas:

För att barnavårdsnämnden skall kunna handla måste polisen ha möjlighet att tillhandahålla vissa data om de personer, beträffande vilka ett ingripande av nämnden kan antagas vara påkallat.

Det skulle innebära, att barnavårdsnämnden vore helt oförmögen att bedriva förebyggande ungdomsverksamhet utan att få uppgifter från polisen i de enskilda fallen. Det rimmar mycket dåligt med vad som anföres i nästföregående stycke.

— — — ökade insatser på den förebyggande ungdomsvårdens område, som utan tvivel är påkallade, bör ankomma på barnavårdens organ. Vad som under remissbehandlingen anförts från företrädare för den kommunala barna- och ungdomsvården borgar för att man är beredd till sådana insatser. Härvid bör barnavårdsnämnderna kunna påräkna att större resurser i olika avseenden ställs till deras förfogande från kommunernas sida.

Enligt vår mening leder inte det i propositionen föreslagna tillägget i barnavårdslagen till åsyftad effekt utan för i stället med sig uppenbara risker för verkningar som inte under några omständigheter kan godtagas.

De åtgärder som i stället bör upptas till noggrannare prövning rör en utveckling av den ungdomsvårdande verksamheten och fritidsverksamheten, effektivare stöd till ungdomsorganisationerna, en utbyggnad av de ungdoms- och barnavårdande organens resurser när det gäller särskilt att ägna sig åt de s. k. problemungdomarna, vilka frågor tarvar såväl omsorgsfull behandling som generöst stöd från samhällets sida.

Med stöd av de här anförda synpunkterna föreslås därför,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 145.

Stockholm den 2 maj 1963

Gunvor Rydning

Helmer Holmberg

H. Hagberg

C.-H. Hermansson

Henning Nilsson